

Pædagogisk læreplan for Rosenborg Frihavns børnehave

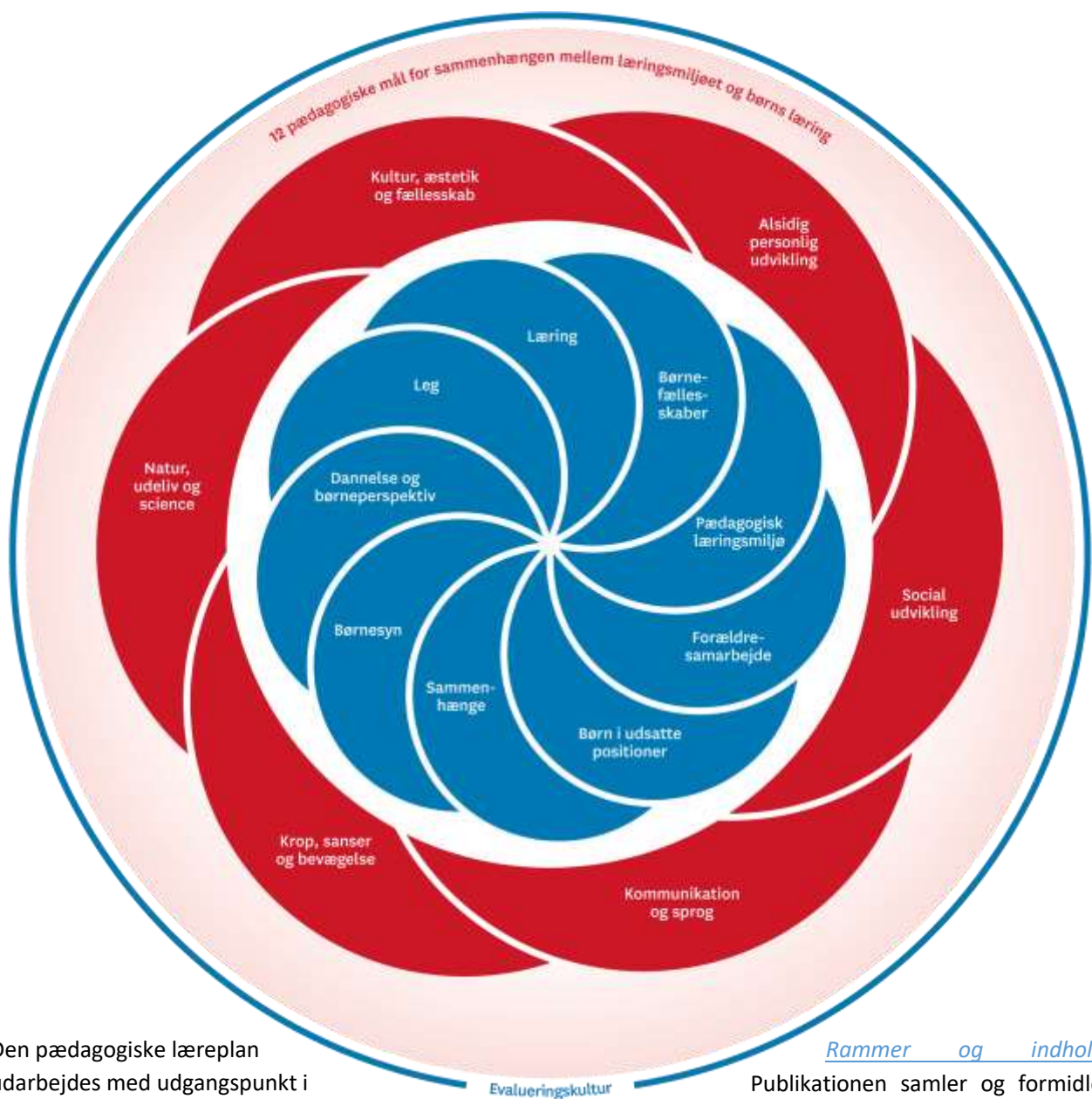
FEBRUAR 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde

Denne læreplan er udarbejdet over alle fire af Rosenborgs afdelinger. Afsnittene som omhandler "inddragelse af lokalsamfundet" og "fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø" er specifikke for hver afdeling.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan](#),

Rammer og indhold.

Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan.

Indhold

Hvem er vi?	4
Vores afdelinger	4
Afd. 1, Rosenvængets alle 28	4
Afd. 2, Livjærgade 43 st. th.	5
Afd 3, Willemoesgade 68	5
Afd. 4, Æbeløgade 25	6
Pædagogisk grundlag	7
Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	8
.....	11
Pædagogisk læringsmiljø	11
Samarbejde med forældre om børns læring	12
Børn i udsatte positioner	12
Sammenhæng til børnehaveklassen	15
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan	15
Inddragelse af lokalsamfundet (for den enkelte afdeling)	16
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø (for den enkelte afdeling)	17
De seks læreplanstemaer	17
Alsidig personlig udvikling	20
Social udvikling	20
Kommunikation og sprog	21
Krop, sanser og bevægelse	23
Natur, udeliv og science	25
Kultur, æstetik og fællesskab	25
Evalueringskultur	27

Hvem er vi?

Rosenborg Frihavns Børnehave er en selvejende institution under Børneringen med driftsoverenskomst med Københavns Kommune. Institutionen består af 4 afdelinger som er beliggende på 4 selvstændige matrikler. Vi har 3 af vores afdelinger beliggende på indre Østerbro og 1 beliggende på ydre Østerbro.

Vores 4 matrikler er bundet sammen af en fælles ledelse, et vikarkorps på tværs af afdelinger, personale som når det er nødvendigt dækker ind for hinanden på alle matrikler, fælles personalemøder og pædagogiske dage for hele personalegruppen.

Derudover har vi fast samspasning i ferier og på lukkedage, tager på fælles koloni og har fælles traditioner omkring institutionens fødselsdag, Skt. Hans og til jul.

Da alle matrikler har forskellige fysiske rammer, er dagligdagen tilpasset herefter i de forskellige afdelinger. Herunder kan man læse nærmere om de enkelte afdelinger.

Vores afdelinger

Afd. 1, Rosenvængets alle 28

Er beliggende i en stor villa på Østerbro. Huset består af to børnehavegrupper Hobbitterne og Skovtrolde, som holder til på hver sin etage. Vi har adgang til private udearealer i haven, som består dels af legestativer, sandkasse, legehus, klatretræer, gynger, boldbur samt en køkkenhave som børnene tager aktiv del i.

Pt. er Normeringen 46 børn i alderen 3 – 6 år. Afdelingen kører med aldersopdelte stuer, - på Hobbitgruppen er der 22-23 børn i alderen fra 2,10 år til 4, 10 år. Skovtroldegruppen er for de ældste børn i børnehaven, hvor man er sammen med 22 – 23 børn i 5 – 6 årsalderen.

De aldersopdelte børnegrupper, bruger vi til at målrette vores pædagogiske aktiviteter og indsatser. Vi arbejder med de konkrete udviklingstemaer som rører sig i forhold til de forskellige aldersgrupper. Fx at lære at gå i børnehave, selvhjulpethed, skoleparathed mv.

I afd. 1, har vi også basispladser, aktuelt er 12 pladser målrettet børn med særlige pædagogiske behov, som henvises via PPR og et særligt visitationsudvalg. Basispladserne er fuldt integrerede på stuerne og det betyder

i praksis at vi har en væsentligt højere personalenormering på stuerne og dermed mulighed for at skabe nogle rummelige rammer, arbejde i små grupper, tage individuelle hensyn mv.

Afd. 2, Livjærgade 43 st. th.

Er beliggende i en ældre charmerende 5-værelses lejlighed på Østerbro. Rammerne kan ved første øjekast synes en smule trange, men i afdelingen tænkes der meget over rum-i-rum. Dette blandt andet ved at arbejde med dynamiske lejezoner, som kan ændres alt efter børnegruppens behov eller aktuelle aktiviteter.

Afdeling 2 har ikke egne udearealer men har brugsret til legepladsen i Livjærgade som ligger et stenkast derfra. Her har vi eget toilet og legetøjskasse – så det føles meget som egen legeplads både for børn og voksne. Vi benytter ligeledes flittigt lokalområdet samt de andre afdelingers legepladser og har på flere af de offentlige legepladser adgang til aflåste kasser med legetøj.

Vi er en daginstitutionen indenfor normalområdet normeret til 32 børn i alderen 3-6 år. Vi arbejder med børnene som en samlet gruppe, dvs. uden stueinddeling. Vi arbejder dog stadig med både store og små fællesskaber, og derfor har vi inddelt børnene i farvegrupper, som ændres løbende alt efter børnegruppens sammensætning. Farvegrupperne bruges ift. hverdagens rutiner, aktiviteter og ture. Der arbejdes samlet om hele børnegruppen, hvor der løbende bliver fulgt op og kommunikeret ud i teamet omkring det enkelte barn samt forældresamarbejde.

Da vi er en lille afdeling, bliver vi typisk søgt af forældre hvis børn der kan være sensitive, for tidligt født, har haft en svær start i vuggestuen samt børn som har nogle særlige udfordringer, og som er med til at præge den pædagogiske linje. Dette betyder fx at vi arbejder med ugeplaner samt en struktureret hverdag - især omkring overgangene - der hjælper med at skabe en tydelig og forudsigelig ramme for børnene.

Afd 3, Willemoesgade 68

I afd. 3 kalder vi os for Vildbasserne. Navnet kommer af at vi ligger i *Willemoesgade*, men måske også lidt fordi vi er vilde med at gå i børnehave! ;)

Vi er 22 børn i alderen 2,10 - 6 år, 2 pædagoger, 2 medhjælpere og 1 køkkenkvinde.

Vi bor igennem gården ind til kirken i hyggelige lokaler. Vi har vores stue som består af et stort rum der kan deles med en foldedør, et pudrum hvor der er plads til vilde lege, køkken hvor børnene altid er velkomne til at deltage og så låner vi ofte kirkens lokaler til bl.a. rytmik, teater og arrangementer med jer forældre. Da vi er en gammel menigheds børnehave, har vi et tæt samarbejde med kirken som vi bor i - den første onsdag i måneden går vi op i kirken og hører spændende historier som præsten fortæller, vi synger og lytter til klaver og korsangere.

Gården foran børnehaven bruger vi ofte og vi har cykler og masser af legeting vi tager frem når gården tages i brug. Da vores børnehave er uden legeplads, betyder det også at vi bruger vores lokalmiljø meget: vi bruger byens legepladser og naturområder - både dem der ligger tæt som fx Classens have, men også dem der ligger en bustur eller togtur væk fx hareskoven eller kløvermarken.

Vi er så heldige at vi har en køkkendame som laver frokost til os hver dag. Det er alt muligt forskelligt vi får at spise, f.eks. suppe, grød, fisk, pasta m. kødsovs, rugbrødsmadder osv. Til frokost få vi vand og til frugt om eftermiddagen få vi mælk. Næsten hver dag får vi hjemmebagt brød om eftermiddagen til det vi kalder frugt. Børnene er så vidt det er muligt med til at lave mad på skift. Køkkenet er åbent for at børnene kan komme ud og være nysgerrige.

Afd. 4, Æbeløgade 25

Er beliggende i en treværelses lejlighed på ydre Østerbro. I Æbelø er vi normeret til 25 børn i alderen 2,10 - 6 år, og hertil er vi tre uddannede pædagoger, en medhjælper og en køkkenansat. Børnehaven er åbent 7.30-17 – og fredag 7.30-16.30.

I Æbelø har vi madordning, hvor vi får serveret frokost hver dag – bortset fra fredag. Her medbringer man altid en rygsæk, madpakke og en drikkedunk så man er klar på at skulle på tur.

Vi har vores egen legeplads på matriklen som blev lavet helt om i sommeren 2022 – og denne bruges flittigt. I hverdagen benytter vi os også af lokalområdets tilbud, særligt om fredagen har vi en fast tur-dag hvor vi ynder at tage i Hareskoven og på andre ture.

Som en lille institution har vi valgt at børnene tilhører en "spisegruppe", med en fast tilknyttet pædagog. Det er ofte denne pædagog som står for indkøring af barnet, samt denne som er primær i forhold til forældresamtaler mm. I disse grupper spiser vi og har gå-makkere når vi skal på tur.

Desuden har vi mange aldersopdelte aktiviteter og projekter, så vi bedst muligt kan skabe de bedst mulige rammer for læring og udvikling. Vi har hver mandag et børnemøde, hvor børnene selv er med til at udvælge hvordan vi sammen starter dagen. Derudover har vi nogle gamle og hyggelige traditioner og festdage, som vores årlige høstfest, medaljefest og lanternefest.

Pædagogisk grundlag

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer for denne pædagogiske læreplan er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

For at få flere konkrete eksempler fra afdelingen, omkring de følgende afsnit, henvises der til det vedlagte bilag ”Fælles pædagogisk grundlag 2020”

Hvordan kommer disse fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn

I Rosenborg Frihavns Børnehaver arbejder vi med en tilgang og et børnesyn hvor børn ses som kompetente og selvstændige individer og der skal være aktiv medskab af egen læring og udvikling. Det gode børneliv, anses her som værende et, der rummer anerkendelse, ret til medbestemmelse, og til et børneliv hvor der er plads til legen og hvor legen ansues som et centralt redskab, for barnets læring.

Konkret kommer dette børnesyn i spil i vores pædagogiske praksis, ved at inddrage børnene i beslutningsprocesser omkring forskellige temaer eller dagligdagens rutiner. Vi bestræber os på at følge børnegruppens interesse og udvikling i vores planlægning, samt på at inddrage børnenes idéer og deres verden til at tilrettelægge aktiviteter og forløb.

Dannelse og børneperspektiv

Børn bruger en stor del af deres vågne timer i børnehaven og derfor kan vi ikke undgå at være medfacilitatorer af deres dannelse. Vi skal derfor skabe de bedste forudsætninger for udviklingen og styrkelsen af bl.a. børnenes selvværd, robusthed og livskompetence. De vil møde og omgås mange forskellige voksne og børn, som de kan få enten meget nære- eller perifere relationer til. I disse skal vi hjælpe med at guide børnene til at udvikle sociale og medmenneskelig indlevelse, omsorgstænkning samt et åbenheds- og mangfoldighedsperspektiv hvor der er plads til alle uanset baggrund, køn, alder, handicap og kultur.

Vi vægter børnenes perspektiver højt, og vi anser børnenes medbestemmelse og selvbestemmelse som vigtige dele af deres dannelse. Det enkelte barns, samt børnegruppens perspektiv giver os altså et indblik ind i børnegruppens dynamikker, idéer, ressourcer og udfordringer. Disse anvender vi løbende, for at kunne engagere os i tilpasning af fx hvilken tilgang der findes sted til både hverdagsrutinen, den børneinitierede leg, såvel som den pædagogisk tilrettelagte aktivitet. Vores børnesyn afspejles også igennem den måde, hvorpå vi til tider inddrager barnets spor, når det kommer til afviklingen af vores daglige aktiviteter. Fornemmes der fx at børnenes interesse og mulighed for en meningsgivende stund og et læringsmiljø findes andetsteds, end den planlagte aktivitet, så forholder vi os som personale os så vidt muligt fleksible og følger barnets spor.

Leg

I Rosenborg Frihavns Børnehave prioriterer vi legen højt. Det er fx her hvor barnets grundlæggende sociale og personlige udvikling finder sted, hvor fantasien og selvværdet bliver fremmet og hvor områder som kommunikation, sprog, motorisk udfoldelse og identitet udvikles.

Vi skaber i løbet af hverdagen plads til, at børnenes spontane og selvorganiserede leg kan udspille sig. Vi er som voksne rammesættende, ved at stilladsere børns leg; vi er skiftende foran, ved siden af og bagved. Vi forholder os bagved med overblikket over eller i periferien af de forskellige lege og står til rådighed samt er klar til at gå ind hvor der måtte være brug for at være rammesættende, hjælpe eller igangsætte nye lege. Her er vi især også opmærksomme på børn i udsatte positioner.

Vi ved at det kan være svært at blive afvist i en leg, med vi ved også hvor vigtigt det er for børnene at beskytte en god leg. Samtidigt er det meget let for nogle at indgå eller at opbygge en leg, og for andre skal der bruges enorme mængder af energi for at starte eller opretholde en leg. Derfor er det også vigtigt til tider at vi er på sidelinjen hvor vi kan guide og komme med forslag til legens videre udvikling eller er med til at mægle børnene imellem således at alle føler sig hørt og ikke taber ansigt.

For at inkluderende eller nære nye relationer arbejder vi også med at gå foran, hvor vi er aktive med-legere. Det kan fx være i en spontant opstået leg som følger børnenes spor. Her har vi som voksne mulighed for at rammesætte en leg, og samtidig støtte børnenes intentioner i den. Vi kan berige legen og udfordre børnene samt være inddragende over for alle børn – også nogle af de børn der til tider kan stå uden for legen.

Læring

Børn lærer i samspil med andre børn, gennem fx leg og sociale interaktioner og forhandlinger. Her sker der ikke kun fortolkninger og tilegnelse af de kulturelle normer, men også fx sprogtilegnelse, udvikling af motorik, fantasi, mangfoldighed

Vi faciliterer et trygt og inkluderende læringsmiljø for alle, og tager udgangspunkt i børnegruppen og dens interesser. Børn lærer på forskellige måder og med forskellige sanser, og dette har vi øje for i vores læringsmiljøer – derfor skal børn have lov til at eksperimentere og lave fejl. Desuden faciliterer vi at børnene har adgang til varierede oplevelser og bliver udsat for forskellige miljøer i nærområdet, naturen og i det omkringliggende samfund.

I vores daglige rutiner og gentagelser fjernes noget af den "støj" der kan være forstyrrende for læringsrummet, og som kan stå i vejen for læringen. Gentagelserne i fx samlingen eller ved frokosten er med til at skabe et fælles tredje, der kan bruges som rampe for at bygge videre på læringsprocesser.

Opdeling af børn:

Vores fire afdelinger har meget forskellige fysiske rammer og dette skaber naturligvis nogle forskellige forudsætninger for hvordan børnegrupperne opdeles og hvordan rummene anvendes i hverdagen.

Fx i vores afdeling 1 skaber de fysiske rammer muligheden for at arbejde med en aldersopdelt struktur. I de mindre afdelinger fungerer matriklen som én stue uden nogen særlig aldersopdeling – på disse matrikler, arbejdes der i aktivitetsstunderne ud fra aldersopdelte grupper.

Vi ønsker at skabe mulighed for, at alle børn kan deltage i aldersdifferencerede aktiviteter med fokus på deres specifikke udviklingsniveau, hvor fællesskabet i denne gruppe også dyrkes da det er denne gruppe de "følges med" igennem deres børnehavetid. Fællesskabet på tværs af alder og evne er naturligvis også af stor værdi i alle afdelinger. Derfor er det også en stor del af alle afdelingers hverdag at være sammen med børn på tværs af aldersgrupper. Her opstår mulighederne for at øge barnets forståelse for andre menneskers evner og muligheder, at spejle sig i andre som ikke nødvendigvis kan det samme som en selv, og en helt naturlig øvelse i at hjælpe og gå foran andre.

Uagtet de fysiske rammer, er vi i alle afdelinger opmærksomme på fordelene ved både blandede og opdelte aldersgrupper og hvordan vi sikre en praksis som skaber rammer med mulighed for begge dele.

Med afsæt i p-møder/stue-mødernes rum til refleksion over børnegruppen, evalueres der også løbende på gruppernes sammensætning, muligheder for at justere og dermed sikre alle børns deltagelsesmuligheder og relationer.

Børnefællesskaber

I en børnehave vil der altid være noget mellem børnene, som de voksne ikke nødvendigvis er en del af, et såkaldt undergrundsliv. Her er der en børnekultur til stede med mange, for børnene, indlysende normer som dyrkes og tilpasses. Børnene søger hinanden i børnefællesskabet, og dette vil lede til venskaber, som udvikles gennem interaktioner og positioneringer børnene imellem. Dette vil til tider skabe konflikter, og nogle af dem vil have højere betydning end andre. Dette betyder også, at der vil være betydningsfulde konflikter som vi voksne ikke nødvendigvis er en del af. Men at børnene har konflikter som vi voksne ikke er en del af, er ikke nødvendigvis en dårlig ting. Her kommer børnenes egne relationskompetencer samt positionering over for hinanden i spil. Det er her de udvikler værktøjer til fremtidige interaktioner.

I Rosenborg Frihavns Børnehaver har vi respekt for at der i børnefællesskabet eksisterer et undergrundsliv, og at der her sker ting som vi ikke nødvendigvis er en del af. Vi faciliterer at børnene har mulighed for at indgå i forskelligartede børnefællesskaber hvor der fx er mulighed for at indtage forskellige positioner eller plads til, at man som individ kan trække sig. Samtidigt er vi til stede for børnegruppen, således der altid er mulighed for at inddrage en voksen. For at skabe et positivt børnemiljø for alle, forsøger vi desuden aktivt at præge børnene, og taler fx med dem om, hvad det vil sige at være en god ven, hvordan man kan løse konflikter så ingen taber ansigt mv. På samme måde prøver vi som voksne også at være rollemodeller over for hinanden, og i de lege vi indgår med børnene i.

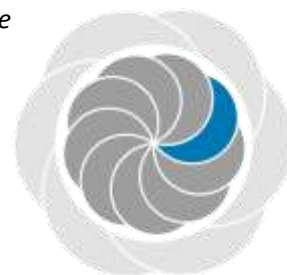
Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Børns læring og udvikling sker der, hvor der opleves deltagelse – og dette er i enhver kontekst, om det er at lære at sige farvel til sine forældre eller at lære at finde en leg og forhandle i denne. Det er vores opgave som det pædagogiske personale at skabe nogle rammer og forudsætninger som skaber et læringsmiljø som er i spil, fra barnet træder ind i børnehaven, til at de bliver hentet igen.

Vi er opmærksomme på at skabe en børnekultur, hvor alle bliver støttet i deres relationer, i deres leg, samt at finde nye venskaber. Børns relationer hinanden imellem, er noget af det vigtigste i det gode børnehaveliv, og det er essentielt for barnets udvikling og læring at kunne være i samspil med andre børn. Der reflekteres derfor også løbende over sammensætningen af de forskellige grupper, og hvordan vi som pædagogisk personale kan skabe de bedst mulige rammer for at nå både børnegruppen, såvel som det enkelte barn.

Der arbejdes med at skabe nogle tydelige rammer og strukturer i børnehavelivet, som giver mening for barnet og som understøtter muligheden for at have tid til at fordybe sig i leg såvel som voksenstyrede projekter. Disse rammer bestræbes dog også på at have en vis fleksibilitet, således vi kan følge barnets spor og grave dybere i det som børnene spontant kan finde interessant.

Vi arbejder konkret med at gå foran og ved siden af det enkelte barn, i deres læring. Dette sker blandt andet ved at gå ind i legen og vise vejen for hvordan barnet kan forhandle og agere i samspil med andre børn. Det kommer også til udtryk, ved at vi går på opdagelse i projektarbejde hvor vi introducerer nye lege, ny viden og at vi eksperimenterer sammen.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi lægger vægt på en åben og tæt forældrekontakt, som en forudsætning for et godt samarbejde til gavn for barnets trivsel og læring i institutionen. Det er i den daglige kontakt med forældrene, at tilliden skabes og

hvor vi ønsker at give forældrene et billede af deres barns institutionsliv, hvad der optager barnet f.eks. i forhold til samværet med de andre, om glæder eller problemstillinger for den enkelte. Omvendt ønsker vi også informationer fra jer forældre, så vi har de bedste forudsætninger til at forstå og imødekomme børnenes behov. Vi opfordrer forældrene til at henvende sig til personalet i tilfælde af hændelser i familien som har betydning for barnet, f.eks. dødsfald, sygdom, skilsmisse eller bare at familien er i en fortravlet periode mv.

Informationsniveauet: Hver måned sender vi et nyhedsbrev ud, hvor i kan læse om relevante nyheder, projekter, måneden der gik osv. Derudover bruger vi appen FAMILY, til at formidle daglige beskeder, sende billeder ud og generelt samarbejde omkring børnehavens traditioner og hverdag.

Forældrekonsultationer: I barnets børnehavetid vil I automatisk få tilbud om forældresamtaler.

Når barnet har gået ca. 3 måneder i institutionen. Her drøfter vi sammen med jer hvordan barnet har fundet sig til rette i forhold til både børn og voksne, om barnets trivsel og læring, vores samarbejde m.m. Denne samtale er til stor gavn for både personale og forældre og endnu en mulighed for at opbygge en god kontakt om jeres barn.

Når barnet når alderen hvor de skal til at starte i skole laver vi en 5 års status og på baggrund heraf afholder vi en samtale. Her drøfter vi om barnet er skoleparat, om der er særlige ting vi skal sætte ind på den sidste tid og hvordan barnet ellers har det i børnehaven og hjemme.

Ud over den daglige kontakt holder vi fælles forældremøder en gang om året hvor vi informerer om aktuelle emner i relation til børnegruppen. Samtidig vil vi selvfølgelig også indkalde jer hvis der er forhold omkring jeres børns trivsel og læring som vi ønsker at drøfte i et mere lukket forum. Det er også muligt for jer at gå aktiv ind i forældrebestyrelsen, samt i øvrigt at deltage i bestyrelsesmøderne, dog uden stemmere. Samarbejdet imellem forældre, børn og personaler bygger på gensidig dialog, tillid, ligeværd og respekt for den enkelte og den enkeltes baggrund. For os er det meget vigtigt at vores rammer, pædagogik og indre strukturer og regler aldrig bliver så usmidige at vi ikke kan dispensere og søge nye veje når vi møder børn og forældre hvor det giver mening og gør en positiv forskel for det enkelte barn og familie.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I alle fire afdelinger er vi opmærksomme på at nogle børn af forskellige årsager kan være i særligt udsatte positioner. Barnet er ikke nødvendigvis udsat hele tiden, men i særlige situationer eller måske er der særlige omstændigheder, der for en periode udfordrer barnets muligheder for at deltage i fællesskabet og løse sine egne udviklingsopgaver. Andre børn er udsatte pga. mere vedvarende årsager fx nedsatte fysiske eller psykiske funktioner mv.

Derfor er vi som personale meget optaget af om nogle børn i perioder er særligt udfordrede på mulighederne for udvikling, trivsel og læring –samt deltagelsen i børnefællesskabet.

Det er vigtigt for os at opstille hjælpende foranstaltninger på en måde, så barnet ikke eksponeres yderligere. Vi arbejder ofte i mindre grupper, hvor vi den pædagogiske aktivitet kan have flere formål. Fx en kreativ aktivitet, som både har til formål at styrke motoriske færdigheder, men samtidigt også er relations skabende og fokuseret omkring et særligt emne, som nogle er udfordret af.

Vi har fokus på at skabe et læringsmiljø, hvor det bliver naturligt at børn lærer på forskelligvis og at der kan være flere måder at løse samme udviklingsopgave på.

Fra tid til anden oplever vi også børn der er udsatte på grund af udfordringer, der kræver andre faggruppers hjælp. Vi har løbende sparring og hjælp fra både talepædagoger, psykologer og børnefysioterapeut. Vi har, når det vurderes nødvendigt, haft observationer og læringsforløb i gang, hvor andre faggrupper kommer i huset og i nogle særlige tilfælde, har vi valgt at personalet er blevet guidet i at arbejde med specifikke mål for et barn eller børnegruppe. På denne måde har vi som personale også haft mulighed for at kunne kombinere den pædagogiske indsigt med elementer fra andre faggrupper, hvilket har givet gode resultater og været meget trygt for børnene. Ydermere, findes der i vores årsstruktur faste ressourceforummer, hvor en repræsentant fra en pågældende afdeling kan modtage sparring fra fagprofessionelle (tale-hører lærer,

sundhedsplejer, psykolog, støttepædagoger) på et eller flere børn hvor der er brug for andet faglig input for at sikre barnets trivsel.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

I alle vores afdelinger har vi et særligt fokus på barnet if til kommende skolestart. Vi sætter skarpt på at give selvstændighed, selvhjulpenhed, nysgerrighed, selvtillid et ekstra skub det sidste børnehavesår.

I afd. 1 har vi aldersopdelt struktur, så alle 5-årige er samlet i en gruppe. Det giver mulighed for at hele strukturen, rammer og pædagogisk indhold tilrettelægges med udgangspunkt i aldersgruppens behov. Aktiviteter og ture målrettes og der arbejdes over året projektorienteret. Børnene har ansvar for opgaver if. med frokost og frugt og inddrages i alle gøremål i dagligdagen. Vi forventer noget af dem og det vokser de med.

I vores 3 andre afdelinger er børnegrupperne aldersintegrerede, og her sættes der også løbende fokus på de alle ovennævnte færdigheder, og de ældste børn samles i grupper og tilbydes særligt alderstilrettede aktiviteter. Her arbejdes der også meget med den gave det også er at de ældre børn kan være rollemodel for de yngre børn.

Vi samler hvert år vores kommende skole startere på tværs af vores afdelinger i et fælles forløb, fra januar til og med april i alt 10 gange. Temaet for ugerne skifter fra år til år, formålet er at forberede børnene på det kommende skifte til KKFO og skole. Børnene opdeles på tværs af afdelinger og gerne efter de skoler de skal starte på. De møder på den møde nye kammerater der kan blive kendte ansigter i skolegården.

Vi har et udvidet samarbejde med 3 folkeskoler fordi vi geografisk dækker indre og ydre Østerbro, men hovedsamarbejdet er med Langelinieskolen. Vi inviterer skolen til vores forældremøder og til vores markedsdag, vi besøger skolen med børnene, så de ser en skole inden skolestart – samarbejdet udvikles løbende på samarbejds møder skolen og området institutioner imellem.

Afdeling 4, børnehaven Æbelø har stærkt samarbejde med Kildevældsskolen. Vi kommer til introducere på skolen, kommer på klubbet og hører om hvordan det er gå i skole netop her.

Vi skal hver år forud for skoleindskrivning i oktober – december gennemføre en 5 års status på alle kommende skole startere. Det er en helhedsvurdering af hvor det enkeltes barn er i sin sproglige, sociale, motoriske og trivselsmæssige udvikling.

5 års status bygger altid på et ressourcepræget syn på barnet. Formålet er i samarbejde med familierne at vurdere skoleparathed, tilrettelæggelse af læringsmiljøer/ behov for udvikling frem mod skolestart. Alle forældre tilbydes derfor en samtale hvor vi og de ud fra nogle refleksionsspørgsmål drøfter barnets trivsel og udvikling.

5 års status er første skridt i vidensoverdragelsen til fritidsinstitution og skole som finder sted uge 8. Vidensoverdragelsen til skoler sker via Aula. Vidensoverdragelsen skal ske til den lokale folkeskole hvad enten barnet starter der eller skal på privatskole, som forældre skal i give skriftligt samtykke til vidensoverdragelsen.

Fra uge 8 og frem mod skolestart, sker der selvfølgelig altid udvikling, og vi giver selvfølgelig med jeres samtykke dette videre når vi i april inviteres til overdragelsesmøde på Langelinieskolen. Vi stiller også gerne op til individuelle overdragelsesmøder ved behov.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Afdeling 2 ønsker vi i vores planlægning af konkrete pædagogiske aktiviteter, at inddrage og anvende lokalsamfundets ressourcer og muligheder. Vi har ofte ture ud af huset, både på faste turdage men også mere spontant hvor vi typisk benytter lokalområdet parker. 17 På vores turdage ynder vi at tage på lidt længere ture i lokalområdet til legepladserne der ligger længere væk end blot ned ad gaden. Undervejs har vi typisk dialoger om hvad der rør sig i gadebilledet. Vi benytter os af de lokale kulturtilbud som fx Østerbro Bibliotek og Cinemateket som vi besøger med jævne mellemrum - både på almindeligt besøg, men også når de har aktiviteter eller

særforestillinger/events. Samtidig er vi meget positive over for henvendelser og tilbud om samarbejde på tværs. Vi har gennem tiden fx samarbejdet med - og har stadig god kontakt til - Meyers Madhus, diverse teaterkunstnere og musikere og Langelinieskolens skolelandbrug. Vi er alt i alt opsøgende på lokalområdet og elsker at benytte os af de muligheder det tilbyder.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Fysisk læringsmiljø

Vi er beliggende i en gammel herskabslejlighed på indre Østerbro. For at imødekomme eventuel støj og den trængte plads, arbejder vi med at skabe rum-i-rum og små, afgrænsede legezoner i form af lave reoler og tæpper på gulvet. Dette hjælper med at give ro samt at legene ikke forstyrrer hinanden. Vi eksperimenterer samtidig med støjdemper af forskellig art, fx at hænge billeder og lærreder op på væggene. Samtidigt arbejder vi bevidst omkring, at der tales med en lav stemmeføring indendørs for at værne om både børn og voksne. Dette har vi visualiseret indendørs i alle rum, med farvehjul, hvor de "grønne stemmer" er de lave og de "røde stemmer" de højludte. Vi henviser børnene til at bruge sine "røde stemmer" udendørs hvor der mere plads til dem. I forhold til forældre, så opfordrer vi også dem til ikke at tale for højt eller sætte vilde lege i gang, når de afleverer deres barn eller er i børnehaven.

Vi anvender også vores belysning på stuerne i forhold til hvilken aktivitet der igangsættes eller tidsrummet på dagen – fx med dæmpet lys under morgenstunden. Vi har retningslinjer for hygiejne ved, at hvert barn skal huske at vaske hænder, når de kommer i børnehaven, efter tur, har været på legepladsen samt inden hvert måltid. Børnene har alle sutsko med hjemmefra, som vi opfordrer dem til at have på. I forhold til vores inventar har vi de fleste ting og legetøj i gulvhøjde for at vores børn kan tilgå dem. Vi har legezoner med legetøj, der fordrer forskelligartede lege; fx legekøkken, udklædning, mv. til rollelege. Forskellige klodser, togbane, mv. til konstruktion- og parallellege. Madrasser, tæpper, mv. til huler og tumlelege, samt puslespil, brætspil, mv. til regellege. I vores mange tilbud har børnene rig mulighed for at bevæge sig rundt i lejligheden.

Hver dag deler vi børnegruppen op i mindre grupper, så vi går på længere ture eller tur i nærområdet eller er på legepladsen med ca. halvdelen af børnegruppen. Vores legeplads indbyder til grovmotoriske udfoldelser leg, klatring, løb, hoppe, boldspil, gyng, rutsje i forskellige niveauer, hvor børnenes fantasi kan udfoldes og dertil understøttes af, at vi sætter lege som fange, gemme, og sanglege i gang. Børnene møder vores afdeling 3 dagligt på legepladsen, hvor de bygger venskaber hen over leg i fx sandkassen og fælleslege. Børnene har selv adgang til alsidigt legetøj.

Psykisk læringsmiljø

I henhold til vores psykiske arbejdsmiljø, mener vi at læringen om at tilegne sig sociale strategier og kompetencer til at indgå i vores daglige fællesskab er i højsædet. Børnehaven skal være et rart sted at være, og vores primære fokus er derfor, at vores børn trives i vores omgivelser med hinanden og sammen med os voksne. Vi voksne støtter og guider den enkelte og grupper til at omgås hinanden med en nysgerrighed og rummelighed for forskellighed.

Samtidig lægger vi vægt på, at samspillet er baseret på den gode tone, samt gensidig respekt og tolerance. Vi deler børnene op i mindre grupper for både at komme omkring børnene med sociale værktøjer og booste med små succeser. Fx. børn, der afviger fra at tale i større grupper, og som opleves at være mere fremtrædende i små grupper. Samtidig kan der i mindre grupper lettere tages hånd om eventuelt opståede konflikter. Vi deler fx børnene op i mindre grupper ved aktiviteter og ved måltidet.

I inddelingen af aktivitetsgrupperne har vi fokus på alder, det relationelle og at skabe plads til alle. Dette betyder også at stærke venskaber, der kan ekskludere sig fra fællesskabet, bliver delt op således, at der også bliver rettet opmærksomhed udadtil resten af børnegruppen. Samtidig har vi faste afskærmede spisegrupper, der er placeret i hvert sit rum, og som er tilknyttet en fast voksen. Her faciliteres der et rart og trygt rum, hvor barnet bliver set, lyttet til og hørt, og hvor hverdags snakken bliver sat i gang. Samtidig understøttes en tryk ramme med faste ritualer, hvor barnet trygt kan få lov til at smage og eksperimentere på maden. Her gælder i øvrigt princippet om, at ældre børn hjælper yngre børn til selvhjulpenhed i forhold til spisning.

Ligeledes har vi opdelt samling efter alder, så vi bedre kan tilpasse aktiviteterne. Vi har tre samlinger, én for de yngste, og to for de ældste. Begge samlinger overlapper – alt efter årstiden – til overgange i vuggestue eller skole. Hos de yngste bliver der fx sunget sange som de kender fra vuggestuen og hos de ældste begynder tal og bogstaver at fylde lidt mere. Vi gør meget ud af, at samlingerne skal være korte og forudsigelige. Hovedmålet med dem er, at få nulstillet den børneinitierede leg, og forberede børnene på hvad der skal ske i løbet af dagen.

Vi skaber rum for børnenes undergrundsliv og de nære venskaber børnene imellem. Sidstnævnte sørger vi for at værne om, så det er hensigtsmæssigt for alle. Derfor er vi også meget opmærksomme i forhold til drillerier samt hvordan børnene taler til, og italesætter, andre børn. Vi er meget observante på, at visse børn ikke bliver tildelt en negativ rolle eller bliver udstillet i gruppen. For at forebygge dette, holder vi bl.a. derfor børnemøder og små

legegrupper for de 4-6-årige i gruppen. Samtidig forsøger vi at introducere et rigt mangfoldigheds perspektiv i børnegruppen, således at der er plads til at være forskellig - heriblandt at være et barn i en udsat position.

Æstetisk læringsmiljø

Vi arbejder med at vores legetøj og indretning virker indbydende og appellerer barnets eget initiativ til leg, kreative og fysiske udfoldelser. Det er vigtigt at vi skaber mulighed og rum til, at børnene kan trække sig væk i mindre grupper, hvor deres sanser udfordres. Dette fx ved, at vi giver børnene mulighed for at udtrykke sig via tegning, maling mv., herunder adgang til forskellige materialer i børnehøjde, som kan være med til at underbygge børneinitiativet og skabertrangen, såsom papir/karton, farver, perler, tusser og andre materialer.

Vi forsøger at skabe små rum i rummene ved legezoner, hvor der kan leges i mindre grupper, fx bygges huler, leges rollelege, hvor vi støtter op omkring børnenes initiativ til små fællesskaber. Vi skaber små rum så børn, der er udfordret socialt, kan øve sig, med støtte fra en voksen, til at bygge enkelte konstruktion lege op eller iagttage andre kammeraters lege og øve sig parallelt.

Vi placerer os så vidt mulig, så der er mindst en voksen i hvert rum, så børnene har mulighed for at blive støttet, opmuntret og guidet ind i nye lege. Vi har materialer der understøtter børnenes kognitive udvikling i form af fx puslespil, Labyrintspil mv. Spil der kan være med til at fremme deres sociale udvikling, hvor de får plads til at øve sig i at vente på tur, hjælpe hinanden og øve sig i at overholde regler.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

For at få flere konkrete eksempler fra afdelingen, omkring de følgende afsnit, henvises der til det vedlagte bilag ”Læreplanstemaer 2020”

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Alle børn er forskellige og unikke. Vi ser det som en vigtig opgave at møde barnet på en anerkendende måde med afsæt i disse forskelligheder. Et indgående kendskab, nærvær og omsorg for det enkelte barn er derfor vigtigt for at kunne møde barnet der hvor det er både følelsesmæssigt og udviklingsmæssigt. Vi har fokus på at de udfordringer vi stiller barnet skal tilpasses det enkelte barn og at barnet skal guides, opmuntres og

motiveres for at lykkes. Børnene skal opleve sig selv som selvstændige individer med følelser og meninger og turde ytre disse. Barnet skal lære egne grænser at kende og lære at sige til og fra i forhold til disse. Barnet skal opleve, at det gør en forskel og føler sig værdsat og lære at udtrykke følelser og behov. Vi støtter barnet i at kunne udsætte egne behov, at vente på tur – fx, hjælp i garderoben, til en aktivitet/tur, når maden sendes rundt, til at fortælle, til at vælge sang/ historie/bevægelse, på tur komme ind og lege i puderummet osv. Vi lægger vægt på at barnet lærer at håndtere konflikter, afslag og nederlag, som en uundgåelig del af livet – herunder også hvordan man lytter, hjælper og får ytret egne meninger med respekt for modparten. Det er vigtigt at få lov til at øve sig i modstand og nederlag under trygge rammer og med nærværende voksne, der ser hvad der sker, møder barnet med anerkendelse.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Alle børn skal have deltagelsesmuligheder i leg, samvær og fælles aktiviteter med andre børn, så de har mulighed for at udvikle sociale relationer, indlevelse og venskaber. Det er igennem dette samvær, det enkelte barn støttes i egen trivsel, læring og udvikling samt lærer de sociale koder i fællesskabet at kende.

Vi tilbyder barnet et læringsmiljø med forskellige deltagelsesmuligheder i fællesskabet, ved at give det adgang til mindre fællesskaber sideløbende med det store fællesskab på stuen. Vi tilbyder en hverdag med vekselvirkning mellem strukturerede aktiviteter, fri leg og fordybelse – og med støttende og indlevende voksne på sidelinjen. De mindre fællesskaber tager form på forskellig måde i hverdagen. Vi arbejder både med faste grupper, men støtter også op om børnenes leg og relations dannelser uden for disse.

Vores faste grupper er tydeliggjorte for børnene – dette for at skabe gode fællesskaber, der styrker barnets tilhørsforhold og sammenhold med andre. Typisk tager de sig ud med enten navne, farver, faste voksne eller

visuelt på stuen. Eksempler herpå kan være faste grupper til aktiviteter, faste bordgrupper ved måltidssituationen, faste grupper eller pladser ved samling, samt faste turgrupper/-makkere.

Legen er et bærende element for barnets sociale læring. Barnet lærer ved hjælp af fx fordybelse og fantasi, at forstå omverden og at bruge sproget og empatien i forhold til andre mennesker. Det er dejligt at have venner og vi prøver at skabe rum til at venskaber dyrkes. For at kunne facilitere dette, arbejder vi i hverdagen løbende med mere eller mindre spontane og dynamiske grupper, der bliver sammensat på tværs af, eller med samme alder, køn og kompetencer ud fra konteksten. Det at barnet har flere fællesskaber at tilgå af varierende størrelse, giver et læringsmiljø, hvor barnet kan udvikle empati, relationer samt bliver nødt til at afstemme sig med andre i forskelligartede kontekster.

Som voksne er vi aktivt deltagende i fællesskaberne, men respekterer at der findes undergrundskulturer hos børnene som vi ikke nødvendigvis kender til. Derfor er det også ekstra vigtigt, at vi fungerer som gode rollemodeller hvor vi tilgår og taler til hinanden og barnet på en måde, så alle føler sig respekteret. Vi arbejder derfor også anerkendende over for barnet og i de konflikter der måtte opstå. Barnets følelser er legitime, og vi støtter barnet til at lære at løse konflikter på en måde så alle føler sig respekterede. Dette indebærer bl.a. at man skal tilgå hinanden på en positiv måde; tage hensyn til andre, lytte til hinanden, tale pænt til hinanden, samt at lære at sige fra når ens grænse bliver overskredet. Hertil er det vigtigt at kunne lære at hvile i sig selv, har man brug for at trække sig fra fællesskabet, så skal der også være rum og respekt for det.

Alle børn er forskellige og bidrager på hver deres måde til et fællesskab, også selvom det fx er for tidligt født, har et handicap eller er udfordret på anden vis. Derfor arbejder vi inkluderende ved, at arbejde med stimulerende fællesskaber hvor alle har mulighed for at deltage. Børn som fx er i udsatte positioner skal altså ikke særliggøres i fællesskabet. Ved at fællesskabet ændrer sig efter dem, får de snarere en oplevelse af, at være almindeliggjort og indgå på samme præmisser som de andre børn. Et eksempel herpå kan være, at det i et fællesskab er legitimt at være deltagende i periferien af en samling, i stedet for absolut at skulle sidde stille i en rundkreds for at tilgodese alle børns behov. Børn skal have adgang til forskelligheder, for at kunne spejle sig, og lære sig selv bedre at kende. Derved prioriterer vi de inkluderende og mangfoldige fællesskaber, hvor børn har lige adgang og hvor forskelligheder bliver set som noget positivt.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt.

Børn skal støttes i at udvikle deres ordforråd, for at de derigennem kan lære at forstå begreber, regler og det talte sprog. Det er gennem sproget og dialogen med børn og voksne at barnet får mulighed for at udtrykke tvivl, glæde, sorg, meninger, følelser og tanker. Det er vigtigt, at børnene lærer at sætte ord på de oplevelser, de har i dagligdagen, så de dermed bliver forstået af både børn og voksne.

Det skriftlige sprog er også vigtigt for barnets senere evne til at lære at læse og skrive. Derfor skal barnet have mulighed for at få støttet dets interesser for tegn, symboler, bogstaver og tal.

Det er vores opgave at skabe et alsidigt, inddragende og trygt læringsmiljø, der fremmer børnenes lyst til at kommunikere og anvende sproget. I dagligdagens aktiviteter støttes og inspireres barnet til sproglig udvikling, det sker både gennem tilrettelagte aktiviteter hvor eksempel fortælling, dialogisk læsning, pjatt snak, sang, rim og remser indgår, men også i de mere uformelle læringsrum. Fx situationer hvor børnene kommer med en undren og vi giver os tid til at undersøge et opstået emne sammen med barnet/børnene eller i forskellige rutine situationer som fx frokost hvor vi griber barnets/børnenes interesse for noget der er sket i løbet af formiddagen.

I legen bruger børn uanede mængder af tid på at anvende sproget til forhandling og til opbygning af lege, her støtter vi børnene i at lytte på hinanden og forhandle sig frem til en fælles løsning.

I hver afdeling findes en sprogrepræsentant, som deltager i fælles sprog møder og formidler til den øvrige personalegruppe, hvordan vi bedst muligt udvikler vores implementering af sprog i hverdagen.

Sproget er indgangen til at deltage i børnefællesskaberne, og nogle børn befinder sig i en mere udsat position - derfor arbejder vi ofte med mindre fællesskaber, små grupper, hvor der er større mulighed for at komme til orde med en voksen på sidelinjen til at støtte op om børnenes kommunikation og sprog.

Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Alle børn skal have mulighed for at udforske og eksperimentere med mange forskellige måder at bruge deres krop på. I vores børnehave har læring gennem kroppen fokus på både det fysiske, psykiske, sociale og kognitive.

Fysisk styrkes børnenes koordination, smidighed, udholdenhed og de øver sig i at mærke og kommunikere med kroppen fx at udtrykke glæde, vrede. Psykisk oplever børnene at klare udfordringer, at være modige,

tage initiativ og dette er med til at styrke dets selvopfattelse og selvtillid. Socialt lærer de at se og lytte til hinanden, at kunne samarbejde og aflæse kropssprog. Kognitivt lærer børnene bl.a. at forstå sammenhænge, forstå regler og beskeder, huske, tænke og erkende. Når vi bruger vores sanser, ser, hører, føler, lugter eller smager så pirres vores nysgerrighed og vi erfarer noget nyt.

Vi styrker børnenes erfaringer med kroppen gennem tilrettelagte aktiviteter, rutiner og vores fysiske rammer. Vi tilrettelægger aktiviteter og lege der giver børnene en tilpas udfordring i forhold til alder og udvikling, med fokus på både det sociale, fysiske, kognitive og psykiske - fx rytmik, forhindringsbaner, regellege, rollespilslege eller yoga. Vi tager på ture på byens legepladser eller naturområder hvor børnene afprøver sig selv grov motorisk og sanser naturen, og gennem rutine situationer hvor børnene hver dag øver sig på fx at tage deres jakker på. Børnene vil finmotorisk blive udfordret igennem bl.a. at tegne, male og klippe. Børnene bliver opfordret til at komme egne ideer og input til både aktiviteter og børneinitierede kropslige og sansende lege for dermed at give børnene mulighed for at øve indflydelse og blive medskabere af egen læring.

Børnene sanser styrkes i den kropslige forståelse med fokus på hygiejne, kost, bevægelse, finmotorik, og læring om de forskellige kropsdele. Børnene styrkes dagligt i hygiejne ved f.eks. at vaske hænder og tørre sig selv efter toiletbesøg.

Natur, udeliv og science

"Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Det er vores opgave at først og fremmest danne et forhold mellem barnet og naturen, hvor barnet gennem egne oplevelser, får en tryghed og en tillid til naturen. Vi skal vække barnets nysgerrighed og følge denne udvikling. Vi skaber grobunden for glædesfyldte oplevelser hvor naturen sanses og der skabes en familiær forbindelse mellem barn og natur. Dette sker både i de små oplevelser, hvor vi sanser vind og vejr og effekten

på vores kroppe og omgivelser, såvel som når vi begiver os på tur i naturområder og går på opdagelse. Barnet skal have direkte og konkrete egen-erfaringer i og med naturen.

Vi træder ind i børnenes undren og sammen med dem, undre os, undersøg, eksperimenter og blive klogere i fællesskab. De spørgsmål barnet har, møder vi i børnehøjde og sammen undersøger vi forskellige muligheder og svar. Om det handler om, hvorfor det regner, hvorfor er man født som den man er, hvor langt væk er stjernerne – så handler det om at finde glæde i alle disse spørgsmål og al den anledning det giver os til at undersøge verden omkring os.

Gennem en science-orienteret tilgang får barnet egne erfaringer med naturen, til at få forståelse for fænomener i naturen til at kunne forholde sig til naturen og deres egen indvirkning på naturen.

Ligeledes vil vi skabe en matematisk opmærksomhed, hvor vi sammen med barnet, kategoriserer, klassificerer og problemløser – en bevidsthed hvor vi tæller, vejer og får erfaringer med former, figurer, mønstre, størrelser mm.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Ved at møde kulturelle værdier og udtryksformer, udenfor vores vante rammer, kan vi sammen med børnene skabe en forståelse for egne kulturelle rødder, samt at skabe en mangfoldig bevidsthed om de mange forskellige måder der er, at være menneske.

Sammen med børnene udforskes forskellige materialer og kreative processer. Disse processer kan ske i mødet med andre kulturelle udtryksformer; vi læser et eventyr, vi digter videre på eventyret, vi leger handlingen og måske laver vi vores egne kroner og sværd. Der udforskes at besidde flere forskellige roller, eksperimenterer med at udtrykke sit følelsesliv og dermed spejle sig selv og andre. Børnene støttes også i

deres egen leg, såvel som den pædagogisk planlagte aktivitet at være bevidste om deres medmenneskers følelsesliv og udtryk.

Vi hører musik fra andre kulturer – både kulturer som geografisk syntes fjerne, såvel som underkulturers musik og udtryk i den vestlige verden. Vi arbejder med traditioner i årets gang, og reflekterer sammen med børnene over hvorfor vi gør som vi gør, og hvordan lignende traditioner ser ud, i andre kulturer. Der opfordres til kulturel udveksling, fra de familier som har et andet kulturelt ophav og vi skaber rum til at inddrage deres sprog og kutymmer i fx sanglege.

Evalueringsskultur

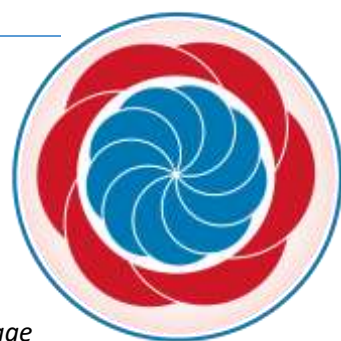
”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Vi har i alle fire afdelinger en lang erfaring med at arbejde systematisk på vores stue/personale møder med at evaluere og reflektere over vores pædagogiske praksis som f.eks. aktiviteter og rutiner. Vi skal nu etablere en ny fælles evalueringsskultur med fokus på at evaluere og dokumentere, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse og om der er noget der skal være anderledes i læringsmiljøet på baggrund af denne dokumentation og evalueringen.

Konkret vil vi i alle fire afdelinger fortsat arbejde med evaluering og dokumentation på to skemalagte månedlige stue/personale møder. Vi vil som udgangspunkt arbejde med EVA's Redskab til selvevaluering, som har fokus på sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål.

Dokumentationsformen vil være forskellig alt afhængigt af hvad vi tænker giver bedst mening i den konkrete situation. Hvad formålet for dokumentationen er og hvem målgruppen for dokumentationen er. Skal vi f.eks. dokumentere vores pædagogiske arbejde med børneperspektiver ville et børneinterview være relevant som dokumentation.

Udover ledelsen som, har det overordnede ansvar for en evalueringskultur, er der i hver afdeling er en pædagog, et fagligt fyrtårn, som har en specifik faglig viden om Den styrkede læreplan. Det vil styrke arbejdet med at etablere og vedligeholde den nye evalueringskultur at have nogle kvalificerede tovholdere.

Vi vil ydermere gå mere systematisk til værks, når det kommer til den pædagogiske refleksion. For fx at sikre en systematisk gennemgang af børnene, ønsker vi at specificke skemaer til gennemgangen af et barns trivsel og det pædagogiske personales tilknytning til både barnet og forældrene.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi vil fremadrettet arbejde med evaluering af den pædagogiske læreplan i forskellige fora. Dels vil ledelsen og de faglige fyrtårne løbende arbejde med den pædagogiske læreplan. Hele personalegruppen vil evaluere Den pædagogiske læreplan ved en fælles pædagogisk dag hvert andet år.

Ensrettede tilgange på tværs af delingerne

Et led i vores løbende evaluering siden det første skriv af den styrkede læreplan, har været et højnet fokus på at sikre at vi bruger vores forskellige afdelinger som en styrke og en ressource, og sikre os at vi alle har en ensrettet systematik i den daglige praksis;

Som fire afdelinger på forskellige matrikler under Rosenborg Frihavns børnehaver, sætter vi stor værdi på de forskelligheder som hver afdeling bidrager med. Hver afdeling har deres særlige rammer og traditioner som er med til at skabe et særligt tilhørsforhold i hver enkelt team. Med dette sagt, så arbejder vi i alle fire afdelinger ud fra en fælles ramme af værdier og børnesyn og vi søger at skabe rammerne for, at vi i fællesskab kan sparre, videns dele og sikre at vi alle skaber de bedste forudsætninger for børnenes udvikling og trivsel og personalets faglige udvikling. Herunder findes eksempler på, på hvilke måder vi arbejder systematisk ensrettet på tværs af de fire afdelinger:

Overgang fra vuggestue (el. anden tidligere børnehave) til børnehave og overgang til skole:

Der sendes information til forældre omkring opstarten til børnehaven. Vi informerer om indkøring, afdelingens hverdag og der aftales internt i teamet hvem der står for den pågældende indkøring. Den pågældende pædagog afsøger om der brug for overlevering fra den tidligere institution.

Overgang til skole; der afholdes 5 årsstatus samtaler i november og følges op på eventuelle handleplaner. Overlevering til skolerne opdateres umiddelbart inden disse enten sendes automatisk af folkeskolerne eller indhentes manuelt af privatskolerne.

Samtaler: Der afholdes en samtale med forældrene efter ca. 3 mdr. i børnehaven. Herefter afholdes der årligt samtaler i efteråret. Der er altid mulighed for at anmode om en ekstra samtale fra forældrenes side og personalet indkalder ligeledes forældrene, skulle der opstå behov for dette.

Skolegruppe: Hver år, fra slut januar/start februar indtil slut marts afholder alle afdelinger et fælles skolegruppe-forløb. Her vælges et fælles tema og der udarbejdes et forløb, med afsæt i samarbejde, fællesskab og øvelse i at træde ind i relationer med helt nye børn og voksne end det vante. Efter det afsluttede forløb, afholdes der et evalueringsmøde mellem de deltagende personaler.

Sprog: Hver afdeling har en sprogansvarlig, som foruden at varetage afdelingens opgave med at sprogvurdere de 3 og 5-årige hvert år, deltager i tre møder om året, på tværs af afdelingerne. Den sprogansvarlige er tovholder på, at alle i afdelingerne klædes op på at løfte den, løbende opdaterede sprog opgave i praksis.

Ressourceforum: I vores årshjul findes også fastlagte ressourceforummer, hvor afdelingerne kan melde ind, hvis der er et/flere børn eller en udfordring som de ønsker sparring på. Hertil deltager repræsentanter fra afdelingerne, således alle kan være med til at sparre og viderebringe den viden og erfaring som deles på mødet. På hvert andet møde deltager henholdsvis en tale-høre-lærer og sundhedsplejer, eller en psykolog og støtte pædagog.

Vikar/medhjælpermøder: For at sikre, at vores udvalg af faste vikarer som vi deler mellem afdelinger og vores medhjælper, er klædt på til opgaven og for at de kan varetage arbejdet efter Rosenborg Frihavns værdier og barnesyn, har vi fire årlige "vikar/medhjælper møder". Institutionens TR og AMR har her for opgave, at skabe et rum hvor vikarer og medhjælper kan få vendt spørgsmål og dilemmaer; der kan gennemgås cases, arbejdes med konkrete udfordringer i praksis og i det hele taget skabes nogle rammer for at sætte nogle pædagogiske overvejelser i gang, hos de af vores ansatte som ikke nødvendigvis kommer med forudsætningen for dette.

Køkkenmøder: På tværs af afdelingerne, er også fastlagte køkkenmøder hvor de køkkenansvarlige kan dele erfaringer og inspiration – både med den konkrete kost og planlægning, men også med ideer til hvordan den enkelte afdelings køkken kan blive en integreret del af den pædagogiske hverdag.

Fælles pædagogiske dage: I har i alle afdelingerne, to årlige fælles pædagogiske dage. Her tages afsæt i et tema/emne som præger hverdagen i afdelingerne, vi arbejder med den styrkede læreplan og søger at sikre, at alle har et ejerskab over den praksis som vi fører – samt at sikre os, at vi faktisk praktiserer det som vi har formuleret. Tidligere har vi blandt andet gennemarbejdet emner som; uderummet som et pædagogisk rum, forældre samarbejdet og arbejdet med hvordan vi anskuer og arbejder med vores evaluering i afdelingerne.

Forældremøde: Alle afdelinger har i sensommeren et forældremøde i den respektive afdeling.

Sampasningsuger: Dagene op til påsken, samt fire uger af sommeren er sampasningsuger. Vi samles her i én afdeling og arbejder samlet. I perioden op til sommeren, arbejder repræsentanter fra alle afdelinger sammen om at vælge et overordnet tema og skabe en ramme for at alle kan tage del i at afvikle forskellige pædagogiske aktiviteter og ture i løbet af sommeren. Vi bruger også ugerne til at sparre på tværs af afdelingerne og overlevere erfaringer til hinanden.

Fælles tilgang til møder: Vores p-møder/stue-møder er opbygget efter en ens struktur for at sikre, at der er afsat tid til at gennemgå alle børn og afsat tid til at evaluere og planlægge.

Mentorordning ved nye ansatte: For at sikre en god start og at klæde nye kollegaer godt på, har vi en "mentorordning", ved nye ansatte. Her uddeles opgaven, til en fast pædagog som søger at følge en nyansat i de første vagter, gennemgår rutiner og værdier og holder gerne et møde nogen tid efter start, hvor undringer eller spørgsmål kan tages op.

Fælles evalueringsredskab: Vi arbejder med de samme evalueringsredskaber og tager ofte afsæt i disse, på fælles pædagogiske dage.